

Dossier Doorgaande Lijn



Willem kreeg na zijn scheiding hulp van het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg: “Als ik de tijd kon terugspoelen, had ik niet zoveel weerstand getoond.”



ZORGEN, SPELEN, LEREN EN OPVOEDEN OP ÉÉN LIJN

Rond deze periode stappen weer heel wat kleintjes van de kinderopvang voor het eerst de kleuterschool in. Voor velen een grote overgang. Kleuters moeten afscheid nemen van hun verzorg(st)ers. Ze komen in een nieuwe omgeving terecht, met veel onbekende klasgenootjes en kleuterjuffen die ze nog nooit eerder zagen. Ook de speelplaats is nieuw, en als ze in de naschoolse opvang blijven, zijn er daar weer andere volwassenen die hen opvangen. Kinderen, ouders en de omgeving hebben baat bij zoveel mogelijk continuïteit bij al die activiteiten. Kinderopvang, kleuterschool en naschoolse opvang worden al jaren

gestimuleerd om meer samen te werken. Maar wat als ze echt naadloos in elkaar zouden overgaan? Wat zou het betekenen voor kinderen, ouders en medewerkers als opvang en kleuteronderwijs geïntegreerd worden in één werking? Twaalf pioniers krijgen de kans om in praktijk te leren en te onderzoeken hoe dit vorm kan krijgen.

Een Doorgaande Lijn is een praktijk die zorgen, spelen, leren en opvoeden meer integreert. Daarvoor moeten zowel de pedagogische visie en praktijk, als het beleid en de regelgeving, meer op elkaar worden afgestemd. De Doorgaande Lijn



JEUGDZORG



DOSSIER

DOORGAANDE LIJN

Kinderopvang, kleuterschool en naschoolse opvang worden al jaren gestimuleerd op om meer samen te werken. Maar wat als ze echt naadloos in elkaar zouden overgaan? Twaalf pilootprojecten ontdekken het in de praktijk.

ONDERSTEUNINGSCENTRUM JEUGDZORG

Willem kreeg na zijn moeizame scheiding hulp van het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg. “Op het meest instabiele moment in je leven, komen er plots anderen meekijken. Mijn god, wat is dat spannend”, aldus Willem. Maar stap voor stap vielen toch alle puzzelstukjes op hun plaats.

staat voor een doorgaande ontwikkelingslijn van nul tot zes jaar. Het huidige systeem waarin kinderopvang en onderwijs zijn gescheiden van elkaar zorgt voor meer overgangsmomenten. Dit bemoeilijkt soms het leren en kan invloed hebben op het welbevinden van kinderen. “Terwijl kinderen net openbloeien als ze zich veilig voelen in een vertrouwde omgeving waar ze de regels en gebruiken herkennen”, zegt Bruno Vanobbergen, waarnemend administrateur-generaal van het agentschap Opgroeien. “Oudere kinderen ontfermen zich over de jongere, ze leerden van elkaar. Dat was heel waardevol om te

zien”, merkte hij op toen hij onlangs het Gentse pioniersproject bezocht.

In het Gentse project is de ontwikkeling van het kind bepalend, niet de structuur. Als driejarige kan je daar in de groep van de allerkleinsten van nul- tot driejarigen zitten, maar even goed in de middelste groep van de twee- tot vierjarigen. “De eigen ontwikkeling en noden van ieder kind zijn doorslaggevend”, aldus coördinator Hanne Smet. Voor het dossier over de Doorgaande Lijn, ging *Weliswaar* naast het project in Gent ook nog een kijkje nemen bij de pilootprojecten in Antwerpen en Leuven.

“Ook in Vlaanderen is het recent bij iedereen doorgedrongen dat de eerste duizend levensdagen cruciaal zijn”, zegt Bruno Vanobbergen. “Een kind hecht zich, leert sociaal zijn, ontdekt de wereld, groeit en leert. Leren en verzorgen kunnen niet van elkaar losgekoppeld worden. Het is belangrijk dat Vlaanderen die inhaalbeweging maakt.”

Liesbeth Van Braeckel,
Hoofdredacteur *Weliswaar*



COMPAGNIE & CO

“Vroeger was ik tuig op de fiets. Vandaag ben ik opvoeder op de step”, aldus ervaringsdeskundige in de armoede Rafa. Ondanks dat zijn leven tot nu toe niet altijd makkelijk was, is hij nu als coach aan de slag in inloopteam Compagnie & Co. Samen met coördinator Paula leidt hij er alles in goede banen.



DE ESSENTIE VOLGENS WOUTER TORFS

De meesten kennen hem van de gelijknamige schoenenwinkel. Sinds vorig jaar maakte hij de overstap naar CAW Groep. Zijn doel is het CAW bekender maken. “De doorsnee politicus weet niet exact wat het CAW allemaal doet. We zijn er voor mensen in een kwetsbaar moment en hebben een brede waaier aan diverse opdrachten.”



DE DENKER: MARLI HUIJER

We zijn welvarend en leven langer dan ooit tevoren, maar aan sterven hebben we een broertje dood. Terwijl we net door ons sterven te accepteren een beter leven zouden kunnen leiden, zegt de Nederlandse filosofe Marli Huijer. Ze pleit voor solidariteit over generaties heen.

Omslagillustratie Pieter Van Eenoge

Willem kreeg na zijn scheiding hulp van het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg

“ALS IK DE TIJD KON TERUGSPOELEN, HAD IK NIET ZOVEEL WEERSTAND GETOOND”

Wat doet het met een ouder als de jeugdhulp plots ongevraagd over je schouder meekijkt? Na een moeizame scheiding en twee politie-interventies komt Willem (41) in aanraking met het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg. Er zijn zorgen over Seppe, zijn zoontje van drieënhalf. “Op het meest instabiele moment in je leven, komen er plots anderen meekijken. Best spannend.”

Tekst Niels Heselmans | Foto's Florian Van Eenoo en Unsplash

Opvoeden loopt niet altijd van een leien dakje, dat kan elke ouder beamen. Soms is er extra hulp nodig, ook als je daar zelf niet om vraagt. Voor **Willem** (41) werd dat scenario plots realiteit. “Samen met mijn vriendin had ik een zoontje van drieënhalf, Seppe. Onze relatie hield niet lang stand, dus spraken we een week-om-week-regeling af. Een ideaal scenario: de ene week kon ik me helemaal focussen op Seppe, de week daarop had ik alle vrijheid om mijn zin te doen. Net omdat ik niet voltijds voor hem moest zorgen, voelde ik me een betere papa. Maar de verstandhouding tussen de mama van Seppe en mij ging plots bergaf. Voor we het wisten, stond de politie twee keer aan de deur en werd het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg ingeschakeld. Dat hoefde niet

meteen een ramp te zijn: ik zat zelf ook niet op het beste punt in mijn leven en had al wel eens nagedacht of jeugdhulp een optie zou zijn. Plots werd dit in mijn plaats beslist. Ik wilde het zelf niet zomaar aanvaarden.”

De mama van Seppe verdween even uit beeld. Willem moest opeens alleen de opvoeding van zijn zoontje dragen. “En dan, op het meest instabiele moment in je leven, komen er plots anderen meekijken. Best spannend. Vooral omdat het gaat over het allerbelangrijkste: je eigen kind. Wat dan volgt is een en al onzekerheid. Het wordt eerst veel spannender, voor het weer beter wordt.”

STAPPENPLAN

In een van de eerste gesprekken met Joanna, de consultant van het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg, werd er een ingrijpende beslissing genomen. “Stap voor stap moesten de dekseltjes open van alle potjes die de mama van Seppe en ik de afgelopen jaren goed gesloten hielden. ‘We gaan Seppe vertellen wat mama nu doormaakt’, was de boodschap. Daar had ik al helemaal geen zin in. Een kind van drie hoeft volgens mij helemaal niet te weten met welke problemen volwassenen worstelen. Maar de consultant was stellig en we spraken samen af hoe we alles aan Seppe zouden vertellen. Voor het eerst ging iemand anders voor mij beslissen wat ik aan mijn zoon moest

WILLEM, PAPA VAN SEPPE:

“Ik verwachtte meteen de hele puzzel te zien, maar ik kreeg elke keer enkel het volgende puzzelstukje. Voor iemand die graag controle heeft, is dat frustrerend.”

zeggen. Dat had ik liever niet. Maar Seppe reageerde heel gewoon en plots viel alles op zijn plaats. Een buitenstaander vertelde dat het helemaal niet mijn fout was dat Seppe zijn mama nu even niet kon zien. Het was zowel voor hem als voor mij een hele opluchting.”

“Ik moet wel toegeven dat mijn weerstand niet zomaar verdween na die eerste positieve ervaring. Ik vroeg constant naar een stappenplan. Hoe zouden we alles aanpakken? Een volledig stappenplan kreeg ik niet, enkel de eerstvolgende stap en misschien de stap daarna. Voor hulpverleners lijkt het heel duidelijk wat er allemaal gebeurt. Maar voor ons, als ouder, is dat helemaal niet zo. ‘Ben ik wel goed bezig? Vertellen ze wel alles? Wat is de volgende stap? Zijn ze wel eerlijk?’ Voor iemand die graag controle heeft, is het een frustrerende situatie.”

“Voor de buitenwereld hield ik de betrokkenheid van jeugdhulp goed verborgen.

Een collega op het werk wist wat ik doormaakte. Zijn advies blijft me tot nu bij, want het is cruciaal geweest tijdens de afgelopen jaren. ‘Willem, dit is je kans’, zei hij. ‘Nu moet je het goede doen. Verbreek het contact tussen Seppe en zijn mama niet zomaar, maar zorg ervoor dat de mama in zijn leven blijft.’ Daar heb ik me ook aan gehouden. Stilaan ging het weer beter met mama en kreeg ze opnieuw een plekje in Seppes leven. Al had ik het mezelf niet makkelijk gemaakt. Door afspraken rond de bezoekenregeling met de mama, liep de relatie met mijn nieuwe vriendin spaak. Daarvan gaf ik graag de consulent de schuld. ‘Ik kan niet snel genoeg van jullie vanaf zijn’, snauwde ik haar toe.”

FAMILIE

“Ook Anja, een contextbegeleider, werd ingeschakeld om de situatie voor Seppe verder te ontmythen. Samen zochten we naar manieren om het haalbaar te maken voor iedereen. Seppe begon het

plots lastiger te krijgen op school en ik holde achter de feiten aan. Werken, koken, wassen, huiswerk maken... De geoliede machine om alles draaiende te houden begon te sputteren. In plaats van elke dag huiswerk te maken, sloegen we steeds een dagje over. Zo had ik tijdens de avondroutine tenminste een kwartiertje tijd voor mezelf.”

“Tot er plots een mailtje van de mama kwam. Of ze niet één avond per week kon helpen om Seppe van school te halen. De toon van die mail was perfect. Niet toevallig, was het de crisisbegeleidster die daar mee voor gezorgd had, maar dat wist ik op dat moment natuurlijk niet. De vraag kwam als geroepen, maar mocht ik er wel op ingaan? Op zo'n moment voel je al snel wie er écht met jou en je kind inzigt. Een van mijn vrienden reageerde staalhard: ‘Dat zou toch te makkelijk zijn voor haar! Jij regelt alles en zij moet gewoon één keer per week Seppe van school afhalen. Dat moet je zeker niet doen’, klonk het.





Gelukkig was dit niet de enige stem. ‘Eén avond per week?’, vroeg een goede vriendin. ‘Misschien moet je twee momenten voorstellen? Het kan alleen maar helpen om de band tussen Seppe en zijn mama opnieuw te versterken, toch? En dan kan ze ook helpen met het huiswerk.’ Voor we het goed en wel doorhadden liep alles

“Het wordt eerst veel spannender, voor het weer beter wordt.”

weer gesmeerd: zijn mama sprong mee in de bres en Seppe voelde zich beter dan ooit. Van een zesje werd hij plots een achtenhalf. *(lacht)* Hoe? Dankzij zijn mama.” “Naast het contact met zijn mama, kreeg Seppe ook weer voeling met de rest van de familie. Oma, opa, neefjes en nichtjes: iedereen paste opnieuw in zijn leven. Ook dat was niet toevallig. Allemaal kwamen we samen op een netwerktafel. Iedereen die belangrijk was voor Seppe zocht er samen naar manieren om ervoor te zorgen

dat hij veilig kan opgroeien, waar hij ook is. Hoewel die momenten niet altijd even gezellig waren, zorgden ze er uiteindelijk wel dat de puzzel nu heel goed past. Om het weekend logeert Seppe nu bij zijn mama. En als het daar even moeilijk loopt, dan springen zijn opa en oma in. De rest van de tijd woont hij bij mij, maar krijg ik hulp van mijn mama én van de mama van Seppe. Twee avonden per week haalt zijn mama hem van school op en doet ze samen met hem zijn huiswerk. ‘Ik heb het T-shirt van dit weekend gewassen, hang ik ze terug in zijn kast?’, roept ze dan vanuit zijn kamer. Wie had ooit gedacht dat het zo goed zou komen?”

PEPERKOEKEN HART

“Intussen is Seppe zeven. Hij zit in het eerste leerjaar en doet het eigenlijk best goed. Het is een guitige jongen met een peperkoeken hartje, boordevol energie. De manier waarop hij nu in het leven staat, hebben we voor een groot deel te danken aan de hulp van de consulent en de contextbegeleider. Natuurlijk heb ik ook mijn steentje bijgedragen aan het verhaal

door bijvoorbeeld samen met de mama van Seppe een nieuwe weg te zoeken. Wat moest ik anders doen? De strijd aangaan? Dat kon ik echt niet over mijn hart krijgen.”

“Weet je wat onverwacht een moeilijk moment was? Toen de jeugdhulp stopte. ‘Jullie kunnen het vanaf hier nu alleen’, kreeg ik te horen. Dat is het allermooiste compliment dat je als papa kan krijgen. Ook al moet ik toegeven dat ik best wel schrik had om alleen verder te gaan. Ondertussen had ik ook Joanna en Anja leren waarderen. Als ik de tijd drie jaar kon terugspoelen, ik had waarschijnlijk helemaal anders gereageerd. Dan had ik niet zoveel weerstand getoond.” *(lacht)*

“Verhalen van ouders over ‘de jeugdzorg die zich komt moeien’ hoor je wel vaker. Je wordt er van bij het begin mee geconfronteerd. De dankbare verhalen hoor je nooit. Misschien helpt mijn verhaal de volgende mama of papa die zich in een lastige situatie bevindt en het moeilijk heeft om zich open te stellen. Want die weerstand maakt het ongetwijfeld een pak ingewikkelder dan nodig.”

ONDERSTEUNINGSCENTRUM JEUGDZORG ZORGT VOOR EEN VEILIGE SITUATIE

Een hulpverlener stuurt in eerste instantie aan op vrijwillige hulpverlening. Soms lukt dit niet of is een situatie te onveilig voor een minderjarige. Op dat moment kan een hulpverlener terecht bij het ondersteuningscentrum jeugdzorg (OCJ).

Het OCJ onderzoekt of het in verontrustende situaties nodig is om van overheidswege hulp op te starten of verder te zetten. Meer dan 13.000 kinderen en jongeren krijgen ondersteuning van een consulent bij het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg. Soms in combinatie met de hulp van een contextbegeleider, gezinshulp of een jeugdhulpvoorziening. Ook voor consulent Joanna en contextbegeleiderster Anja is elk verhaal een zoektocht.

Hebben jullie een stappenplan klaar voor elke situatie?

Consulent **Joanna**: “Jammer genoeg is het niet zo dat we een schets hebben van hoe een situatie evolueert. We weten wel welke stappen we willen zetten, maar sommige stappen volgen bij het ene gezin al wat sneller dan bij een ander. Soms moeten we een stapje terugzetten. Soms hebben ouders zelf al heel wat meegemaakt of hebben

ze het moeilijk om samen een uitweg te vinden. Wij proberen dan te ondersteunen, maar doen dat altijd op maat. Zo proberen we stap voor stap problemen op te lossen. We weten uiteraard nooit vooraf welke problemen er zullen opduiken.”

Hoe hebben jullie de situatie van Willem vlot getrokken?

Contextbegeleiderster **Anja**: “Natuurlijk speel je daar als hulpverlener een rol in, maar je voelde hier vooral dat Willem zijn zootje altijd op de eerste plaats zette. Hoewel er heel wat gebeurd was tussen hem en de mama van Seppe, heeft hij er toch voor gekozen om haar nooit uit het leven van zijn zootje te bannen. Dat is de sleutel geweest om een situatie te creëren waarbij iedereen zich goed voelt.”

Wat betekende de methodiek signs of safety in dit verhaal?

Consulent **Joanna**: “Met signs of safety gaan we samen met belangrijke personen die rond een gezin staan op zoek hoe we de situatie veilig kunnen maken voor kinderen. Wie kan er inspringen als het even moeilijk loopt? Hoe maken we het voor iedereen haalbaar? Voor welke signalen moeten we extra alert zijn? Die vragen worden beantwoord aan een netwerktafel. Op die manier bouwen we samen een plan om kinderen zo veilig mogelijk te laten opgroeien. Bij Seppe zorgde dat ervoor dat ook zijn mama en papa hem samen kunnen opvoeden, met de steun van grootouders, neefjes, nichtjes, tantes en nonkels. Door goede afspraken weet nu iedereen wat er van hen verwacht wordt bij de opvoeding van Seppe en voelen mama en papa zich extra gesterkt.”

» De getuigen in dit artikel kozen er omwille van de privacy voor om niet op de foto te gaan.

Studie legt gezondheidsgewoontes van jongeren onder de loep

WEINIG SLAAP EN SLECHT ONTBIJT, MAAR MINDER FRISDRANK

De vierjaarlijkse HBSC-studie (Health Behaviour in School-aged Children) bij 20.000 Vlaamse jongeren toont een gemengd beeld. Ze drinken wat meer water en minder frisdrank dan vier jaar geleden. Helaas eten minder jongeren elke dag groenten. Er is ook een sterke daling van het aandeel jongeren dat elke dag ontbijt, en een toename van het aantal jongeren met obesitas. Meer jongens bewegen elke dag voldoende, maar bij de meisjes stagneert dit. Minder jongeren halen ook de aanbevolen hoeveelheid uren slaap per nacht.

Tekst Liesbeth Van Braeckel

TE WEINIG SLAAP

Het onderzoek bracht slaapgewoontes bij jongeren in kaart. Het aandeel 11- tot 12-jarigen dat tijdens schooldagen niet elke nacht de aanbevolen negen uur slaap haalde, nam toe van 44,8% in 2018 naar 51,4% in 2022. Bij de 13- tot 18-jarigen haalde in 2018 57,7% tijdens schooldagen niet elke nacht de aanbevolen acht uur slaap. In 2022 nam dit toe naar 67,3%. In 2018 zei 40,3% van de jongeren slecht te slapen, in 2022 steeg dat cijfer tot 48,4%.

Een goede en voldoende nachtrust is onontbeerlijk. Slapen betekent niet enkel rusten. Het staat ook voor lichamelijk herstel en verwerking van emoties en indrukken. Adolescenten hebben meer behoefte aan slaap dan volwassenen. Ze worden geadviseerd acht tot negen uur per nacht te slapen, maar dat lukt dus

vaak niet. Een van de belangrijkste oorzaken is de aanwezigheid van elektronische media in de slaapkamer. Jongeren surfen op het internet, sturen elkaar berichtjes of gamen. Dit alles weerhoudt hen ervan voldoende te slapen. Ook andere factoren spelen een rol, zoals minder controle door ouders en schoolstress.

Jongeren die te weinig of slecht slapen hebben een grotere kans op een slechtere gezondheid. Op korte termijn kan slaapttekort leiden tot ongezonde voedingsgewoonten en minder bewegen. Het heeft ook een negatieve invloed op schoolprestaties en wordt gelinkt aan risicogedrag zoals alcohol- en druggebruik, spijbelen en onoplettendheid in het verkeer. Op langere termijn kan slaapttekort aanleiding geven tot obesitas, diabetes, hoge bloeddruk en depressie.

MEER WATER, MINDER FRISDRANK

De studie bevroeg in 2022 een aantal voedingsgewoonten bij jongeren. Ten opzichte van de resultaten uit 2018, zijn er zowel positieve als negatieve evoluties. Met het drinken van water en frisdrank ging het de goeie kant uit: het aandeel jongeren dat dagelijks water dronk, nam toe van 86,4% in 2018 naar 87,6% in 2022 en voor frisdrank nam het aandeel licht af van 24,1% in 2018 naar 22,6% in 2022. **Jolien Plaete**, voedingsexperte bij het Vlaams Instituut voor Gezond Leven vermoedt dat dit het resultaat is van het drankenbeleid in scholen de voorbije jaren. “De afgelopen tijd werd in scholen sterk ingezet op meer aanbod van water en minder frisdranken. We moeten nog meer een gezond aanbod creëren en promoten in omgevingen waar jongeren vaak aanwezig



OVER HET ONDERZOEK

De studie Jongeren en Gezondheid bevroeg meer dan 20.000 Vlaamse jongeren tussen 11 en 18 jaar. De studie kadert in de internationale Health Behaviour in School-aged Children-studie (HBSC) en werd uitgevoerd met steun van het Departement Zorg door onderzoekers van Universiteit Gent. De HBSC-studie wordt sinds 1982 vierjaarlijks uitgevoerd in een groeiend aantal landen en regio's in Europa en Noord-Amerika. Vlaanderen neemt eraan deel sinds 1989.

Naast de onderwerpen in dit artikel, verschenen er ook al resultaten over fysiek, mentaal en sociaal welzijn, seksuele gezondheid, middelengebruik, gokken en gaming. Meer lezen? Kijk op jongeren-en-gezondheid.ugent.be

zijn, zoals in en rond de school. In de studie zien we ook duidelijk dat jongeren uit het ASO er gezondere voedingsgewoonten op nahouden dan jongeren uit het BSO. Met projecten zoals *Snack&Chill* en *Oog voor Lekkers* richten we ons al op de scholen. Die inspanningen moeten we nu verderzetten.”

Het aantal jongeren dat dagelijks groenten at, nam sterk af: van 61,9% in 2018 naar 54,5% in 2022. De fruitconsumptie bleef daarentegen stabiel. Ontbijten op weekdays wordt steeds minder een gewoonte: van 68,6% in 2018 naar 58,6% in 2022. Opvallend: het aantal jongeren met overgewicht en obesitas nam sterk toe: van 13,8% in 2018 naar 21,7% in 2022. Beduidend meer meisjes (47,5%) dan jongens (26,7%) volgde een dieet of dacht dit te moeten volgen en meisjes zijn over het algemeen minder tevreden over hun lichaam (73,9%) dan jongens (86,4%). Volgens **Loes Stukken** van kenniscentrum Eetexpert verbazen deze cijfers over jongeren niet als ze naast die over volwassenen worden gelegd. “De stijging in overgewicht en obesitas bij jongeren ligt in lijn met de stijging die in de corona-gezondheidsenquête bij volwassenen is geobserveerd. Jongeren leven niet los van hun gezin, een negatieve impact van corona op het leefgedrag in hun gezin heeft dus ook een invloed op hen.”

JONGENS BEWEGEN MEER DAN MEISJES

Ook op het vlak van beweging toont de studie een wisselend beeld: iets meer jongeren bewegen elke dag voldoende (van 17,5% in 2018 naar 20,1% in 2022), maar minder jongeren voldoen aan de aanbeveling om dagelijks niet meer dan twee uur achter een scherm te spenderen (van 7,8% in 2018 naar 5,0% in 2022). Op het vlak van beweging is er een groot verschil tussen jongens en meisjes: meer jongens (25,5%) dan meisjes (14,0%) bewegen elke dag voldoende.



DE DOORGAANDE LIJN

Kinderopvang, kleuterschool en naschoolse opvang worden al jaren gestimuleerd om meer samen te werken. Maar wat als ze echt naadloos in elkaar zouden overgaan? Twaalf pilootprojecten ontdekken het in de praktijk. *Weliswaar* ging op bezoek in Gent, Antwerpen en Leuven.

Doorgaande Lijn bevordert ontwikkelingskansen van jonge kinderen

LEREN EN VERZORGEN GAAN SAMEN

De overgangen tussen de kinderopvang, de kleuterschool en de naschoolse opvang moeten soepeler, vindt de Vlaamse overheid. De werkingen zijn onvoldoende op elkaar afgestemd. De kennis over de kleinsten wordt te weinig gedeeld. “Kinderen bloeien open als ze zich veilig voelen in een vertrouwde omgeving waar ze de regels en gebruiken herkennen”, zegt Bruno Vanobbergen, waarnemend administrateur-generaal van het agentschap Opgroeien.

Tekst Janine Meijer

Als peuters van de kinderopvang naar de kleuterschool gaan, is dat vaak een grote overgang. Ze moeten afscheid nemen van volwassenen die hen jarenlang hebben verzorgd en helpen opgroeien. In de nieuwe school krijgen ze te maken met juffen en meesters die ze vaak nooit eerder hebben gezien. De omgeving is nieuw. De klasgenootjes zijn onbekend en er gelden andere gebruiken en rituelen. Als de kleuters naar de naschoolse opvang gaan, komen ze daar ook vreemde gezichten tegen.

“Onderzoek heeft uitgewezen dat deze bruske overgangen niet bevorderlijk zijn voor de groei van het kind”, zegt **Bruno Vanobbergen**, waarnemend administrateur-generaal van het agentschap Opgroeien. “Kinderen bloeien open als ze zich veilig voelen in een vertrouwde omgeving waar ze de regels en gebruiken herkennen. Bovendien ontwikkelt elk kind zich op motorisch, emotioneel en cognitief vlak in een eigen tempo. De kennis die kinderbegeleiders in de kinderopvang

hebben opgedaan, is erg waardevol. Maar in weinig gevallen wordt die doorgegeven aan de leerkrachten van de kleuterschool. Er gaat veel belangrijke info verloren. Dat is een gemiste kans.”

HUISELIJK TAFEREEL

Om de overgangen soepeler te laten verlopen, startte de Vlaamse overheid het project Doorgaande Lijn. De werking van de kinderopvang, de kleuterschool en de naschoolse opvang moeten beter op elkaar worden afgestemd. Twaalf pioniers in Vlaanderen krijgen met financiële steun van de Vlaamse overheid drie jaar de kans om in de praktijk te onderzoeken hoe de breuklijnen weggewerkt kunnen worden.

Elk van de twaalf projecten legt eigen accenten. Het Antwerpse project *Millau* betreft naast de kinderopvang, de school en de naschoolse opvang ook andere organisaties die met jonge kinderen werken bij de Doorgaande Lijn. Niet elk kind gaat immers naar de kinderopvang. Het

“De kennis van kinderbegeleiders is erg waardevol. Ze wordt te weinig doorgegeven aan de leerkrachten van de kleuterschool. Dat is een gemiste kans.”

Leuvense project *Wat niet op elkaar aansluit met elkaar verbinden* wil een warme gemeenschap voor kwetsbare gezinnen creëren door ook met het buurtwerk samen te werken. In Gent gaan de Dienst Kinderopvang en het Stedelijk Onderwijs vanaf september door het leven als één organisatie.

Vanobbergen is enthousiast over de eerste stappen die er worden gezet in de pionierprojecten. “Elk project kiest een eigen invulling vertrekkend van dezelfde visie en met oog voor de lokale context.”



**BRUNO VANOBBERGEN,
WAARNEMEND ADMINISTRATEUR-
GENERAAL OPGROEIEN:**

“Ik zag hoe de oudere kinderen zich over de jongste kinderen ontfermden. Ze leerden van elkaar. Het was heel waardevol om te zien.”

Samenwerken met verschillende partners kunnen we alleen maar toejuichen, vindt de waarnemend administrateur-generaal. “Met de Doorgaande Lijn streven we naar een geïntegreerd jeugd- en gezinsbeleid waarbij de schotten tussen de sectoren zoveel mogelijk verdwijnen. Ik ben heel benieuwd hoe we de werkingen beter in elkaar kunnen laten overvloeien en de verworven expertise kunnen delen, zonder te knabbelen aan de autonomie van de verschillende projecten.”

Hoe bereik je een goede samenwerking met behoud van de eigen identiteit? “Dat is niet evident en juist daarom zijn deze pioniersprojecten zo waardevol. De kinderopvang en de kleuterschool vallen onder een verschillende regelgeving. Hoever ga je in de versmelting? Het is goed om in kaart te brengen waar de drempels zitten. Eigenlijk is er maar één maatstaf en dat is het welzijn van onze kinderen.”

Vanobbergen was onlangs op bezoek bij het Gentse project. “Ik zag hoe de oudere

kinderen zich over de jongste kinderen ontfermden. Het leek op een huiselijk tafereel. Over en weer leerden ze van elkaar. Het was heel waardevol om dat te zien.”

INHAALBEWEGING

Klopt het dat de overgangen in Vlaanderen minder soepeler zijn dan in de ons omringende landen? “Vergelijkingen met andere landen zijn moeilijk te maken”, vindt Vanobbergen. “Er zijn grote verschillen in hoe het leven van de jongsten wordt vormgegeven in andere Europese landen. In Scandinavische landen hebben ouders van jonge kinderen meer mogelijkheden om na de geboorte langer thuis te blijven. Nederlandse kinderen gaan pas op de leeftijd van vier jaar naar de kleuterschool.”

“Ook in Vlaanderen is het de recente jaren bij iedereen doorgedrongen dat de eerste duizend dagen in een mensenleven cruciaal zijn. Een baby legt in die eerste duizend dagen de belangrijkste fundamenten voor het verdere leven. Een kind

hecht zich, leert sociaal zijn, ontdekt de wereld, groeit en leert. Het leren en het verzorgen kan niet worden losgekoppeld. Het is belangrijk dat Vlaanderen die inhaalbeweging maakt.”

Hoe gaat het verder met de Doorgaande Lijn nadat de financiering van de pioniersprojecten eind 2024 afloopt? “We gaan de twaalf projecten uitgebreid evalueren en adviezen formuleren. Het vervolg ligt in de handen van de volgende regering. Maar het Agentschap Opgroeien zal blijven ijveren voor meer zachte overgangen.”

Vanobbergen is inmiddels vier jaar aan de slag bij het agentschap Opgroeien. Daarvoor was hij tien jaar kinderrechtencommissaris. Wat drijft hem in zijn werk? “De leefwereld van kinderen verschilt enorm. Er is een grote diversiteit in de omstandigheden waarin kinderen opgroeien. We zijn ons daar te weinig van bewust. Ik streef naar een wereld waarin elk kind in een kansrijke omgeving opgroeit en talenten kan ontplooien.”

De ontwikkeling van het kind is doorslaggevend, niet de structuur

“WE VORMEN ÉÉN TEAM DAT WERKT VANUIT ÉÉN GEBOUW”

In Gent experimenteren de Dienst Kinderopvang en het Stedelijke Onderwijs met een volgende stap bij het realiseren van de Doorgaande Lijn. Er wordt niet alleen ingezet op het uitwerken van een gezamenlijke visie. Ook de ruimtes en het personeel maken voortaan deel uit van één project.

Tekst Janine Meijer | Foto Bob Van Mol

Het kind moet zich niet aanpassen aan de structuur, maar de structuur moet aangepast worden aan het kind. Dat is het motto van het project Proeven van en voor een Doorgaande Lijn van de Dienst Kinderopvang en het Stedelijk Onderwijs Gent.

“Is het niet gek dat kinderen voor half negen vrij kunnen spelen en daarna tot de middag begeleid moeten spelen en leren? Onder de middagpauze mogen ze zich weer uitleven en daarna ligt de focus tot half vier op leren”, zegt **Annelies Steenacker**, directeur van basisschool François Laurentinstituut in Gent. “Natuurlijk zijn er in een klas ook ontspannende momenten. Maar in grote lijnen is dit de structuur die een kind moet volgen. Stel dat het om elf uur grote nood heeft aan een paar rondjes rennen op het speelplein? Vaak is daar geen ruimte voor, omdat de kleuterjuf haar klas niet zomaar alleen kan laten.”

“Waarom kan dit niet anders?”, vraagt Steenacker zich af. Haar collega’s **Ann Colombie**, verantwoordelijke van de buitenschoolse opvang De Dulle Grietjes en **Chantal Leplat** van de gelijknamige

peutertuin zijn het daarmee eens. “Wij willen een project uitwerken waarbij de centrale vraag is wat kinderen nodig hebben en hoe we dat samen kunnen realiseren. Waarom kunnen de medewerker van de buitenschoolse opvang en de kleuterleerkracht de handen niet in elkaar slaan en bekijken hoe ze samen inspelen op de bewegingsbehoefte van het kind?”

WEGWERKEN VAN TUSSENSCHOTTEN

Een ander voorbeeld van structuurdoorbrekend werken, is de indeling in leefgroepen. De leeftijd bepaalt niet langer in welke leefgroep een kind terecht komt. Je kan als driejarige in de groep van de allerkleinsten van nul tot drie jaar zitten, maar even goed in de middelste groep van de tweetot vierjarigen. “De eigen ontwikkeling en noden van ieder kind zijn doorslaggevend”, legt **Hanne Smet** uit. Zij is coördinator van het project Doorgaande Lijn waar basisschool François Laurentinstituut en peutertuin en buitenschoolse opvang De Dulle Grietjes deel van uitmaken.

Smet: “Vandaag hanteert Vlaanderen een tweedeling tussen kinderopvang en

onderwijs, zorg en leren van nul- tot zesjarigen. Kinderopvang en kleuteronderwijs zijn strikt van elkaar gescheiden op het gebied van organisatie, pedagogie, infrastructuur en regelgeving.”

In het verleden was kinderopvang in Vlaanderen vooral gericht op verzorging. De kwaliteit van de emotionele ondersteuning is goed, maar de educatieve ondersteuning kan nog beter. De kleuterschool is dan weer sterk op onderwijskundig vlak, maar soms schieten fysieke verzorgingstaken er wat bij in. Terwijl zorgen en leren niet van elkaar losgekoppeld kunnen worden. Zorgactiviteiten zoals eten, drinken en naar het toilet gaan, kunnen pedagogisch en leerrijk zijn. Tegelijkertijd vragen het ondersteunen van cognitieve, sociale, motorische en artistieke leerprocessen ook een zorgende houding van de begeleider.

“We willen geen drie losse identiteiten met stevige tussenschotten, maar een vloeiende doorgaande lijn onder één noemer. Daarbij vertrekken we van het Educare Model. Dit is een geïntegreerd model van zorgen, spelen en leren. Het is afgestemd op de leeftijdsgebonden noden van jonge



HANNE SMET, COÖRDINATOR:

“Je kan als driejarige in de groep van de allerkleinsten van nul tot drie jaar zitten, maar even goed in de middelste groep van de twee- tot vierjarigen. De eigen ontwikkeling en noden van ieder kind zijn doorslaggevend.”

kinderen en hun families, en het biedt kinderen maximale ontplooiingskansen.”

Het wegwerken van de tussenschotten maakt dat de overgangen tussen de verschillende delen van het dagprogramma vervagen. Dat geldt ook voor de schotten tussen de leeftijdscategorieën. Smet: “De cesuur op de leeftijd van tweeënhalft moet verdwijnen. Dit bevordert het welbevinden en de ontwikkelingskansen van het kind.”

Er is tijdens de eerste fase van het project Doorgaande Lijn geïnvesteerd in een goede samenwerking tussen de verschillende teammedewerkers. Steenacker: “Klasleerkrachten draaiden mee bij voor-schoolse activiteiten en medewerkers van de buitenschoolse opvang gingen mee op uitstap naar de bibliotheek. We zetten ook in op teambegeleiding. Tijdens de overgangsmomenten staan de medewerkers van de verschillende initiatieven

samen voor de groep. Deze uitwisselingen zijn een grote meerwaarde, omdat collega's kennis en ervaring over de kinderen kunnen uitwisselen.”

BELEIDSDREMPELS OVERWINNEN

Volgens de Dienst Kinderopvang en het Stedelijk Onderwijs Gent kan de Doorgaande Lijn alleen ten gronde worden gerealiseerd als ook de infrastructuur wordt herzien en als het personeel één team vormt. Dit bereiken, is een grote uitdaging. Vandaag bevinden de kleuterschool, de kinderopvang en de buitenschoolse opvang zich nog in aparte ruimtes.

“In het verleden was kinderopvang vooral gericht op verzorging. De kleuterschool is dan weer sterk op onderwijskundig vlak. Terwijl zorgen en leren niet losgekoppeld kunnen worden.”

Vanaf één september wordt er gewerkt vanuit een kindcentrum met één ingang. Ook zullen er gedeelde onthaal- en gespreksruimtes voor ouders zijn. De leidinggevendenden delen een lokaal. Hetzelfde geldt voor het personeel. Ook zal een ruimte niet langer van de kinderopvang of de kleuterschool zijn, maar wordt het gebruik gedeeld. Dat geldt ook voor het materiaal.

De regelgeving vormt nog een drempel om een volledige integratie te realiseren. Er is geen uniformiteit in contracten en statuten. Chantal Leplat: “Kinderopvang en onderwijs zijn ondergebracht in twee verschillende ministeries. Dit klopt niet met het beleid van de Doorgaande Lijn. Hierover willen we graag in gesprek gaan met de bevoegde instanties.”

De Doorgaande lijn is er ook voor kinderen buiten de kinderopvang

“WE WILLEN DE OVERGANGEN ZACHTER MAKEN”

Het Antwerpse project Millau wil niet alleen een brug slaan tussen kinderopvang, kleuterschool en buitenschoolse opvang. Het kijkt ook naar andere lokale organisaties die met jonge kinderen werken. “Niet elk kind gaat naar de kinderopvang. Bij het creëren van een goede overgang naar de kleuterschool moeten we deze groep niet uit het oog verliezen.”

Tekst Janine Meijer | Foto Bob Van Mol

NOURA DAOUDI, KINDERDAGVERBLIJF DE KLEINE VOS:

“We willen meer herkenningspunten creëren. Dit vergroot het welbevinden van het kind en bevordert de ontwikkeling.”



Wat is fijner voor kinderen dan in de zomer heerlijk buiten spelen met vriendjes in een groene, rustige omgeving? Aan de rand van Antwerpen in de Vosstraat vind je zo'n plek. Het terrein kent een lange geschiedenis. In 1914 startten de Zusters der Kleinen er een congregatie met als doel om behoeftige ouders met jonge kinderen te helpen. Meer dan honderd jaar later is aan de doelstelling niets veranderd. Vandaag bevinden Kinderdagverblijf De Kleine Vos en Buitenschoolse Opvang De Woonboot zich op het terrein.

Het project dat de verschillende initiatieven overkoepelt en ook samenwerkt met de buurtschool Het Hinkelpad kreeg de symbolische naam Millau, naar de meer dan twee kilometer lange gelijknamige brug in Frankrijk.

“Bij de allerkleinsten wordt een liedje gezongen tijdens het opruimen. Misschien kan dat ook in de kleuterklas. Het gaat om het ritueel dat herkenning biedt.”

“Wij willen de brug slaan tussen de verschillende initiatieven waarmee een kind de eerste zes levensjaren te maken krijgt”, zegt **Noura Daoudi**, terwijl ze plaatsneemt aan een grote tafel in het gebouw van het kinderdagverblijf. Vlak daarvoor toonde Daoudi de ruimte waar de peutertjes worden opgevangen. Ze stonden vrolijk te dansen op muziek.

“Tijdens die eerste levensjaren kennen kinderen heel wat overgangsmomenten”, weet Daoudi. Ze is de brugfiguur van het project Millau. “Ze gaan meestal naar de kinderopvang, daarna volgt de kleuterschool en soms ook de buitenschoolse opvang. Voor een goede ontwikkeling van de kinderen is het belangrijk dat ze vertrouwde gezichten zien en zich in een bekende omgeving

bevinden. Vandaag is dat vaak niet het geval. Het is een gemiste kans als de kennis en ervaring die de medewerkers van de kinderopvang opdoen over het kind niet wordt doorgegeven aan de leerkrachten van de kleuterschool of aan de begeleiders van de kinderopvang. Het kind begint daar met een leeg blad in een totaal nieuwe omgeving.”

HERKENBAARHEID VERGROTEN

In een grote stad als Antwerpen is dat vaker het geval dan in een plattelandsgemeente waar de kans groter is dat je met een aantal vriendjes van het kinderdagverblijf in de peuterklas terecht komt. Daoudi: “In Antwerpen bepaalt een elektronisch aanmeldsysteem in welke school je terecht komt en dat is niet altijd de eerste keuze. Belangrijke informatie gaat verloren. Kinderen die te maken krijgen met veel veranderingen hebben meer moeite om zich aan te passen. We willen meer herkenningpunten creëren. Dit vergroot het welbevinden van het kind en bevordert de ontwikkeling.”

Hoe creëer je die herkenningpunten? “Dat zit vaak in kleine zaken”, heeft **Ida Flament** van vzw De Kleine Vos ervaren. “We werken nu zowel in het kinderdagverblijf als in de kleuterschool en de buitenschoolse opvang met dezelfde poster waarop wordt uitgelegd hoe een kind het jasje kan aantrekken. Bij de allerkleinste wordt altijd een liedje gezongen tijdens het opruimen. Misschien kan dat ook in de kleuterklas? Het hoeft niet hetzelfde liedje te zijn. Het gaat om het ritueel dat herkenning biedt. Meer herkenning leidt tot meer zelfredzaamheid. Wat niet betekent dat we peuters forceren om al te kunnen wat kleuters doen. Ieder kind mag zich in zijn eigen tempo ontwikkelen. We willen vooral de overgangen zachter maken.”

BRUG UITBREIDEN

Voor de start van het Millau project hadden de medewerkers van het kinderdagverblijf, de kleuterschool en de buitenschoolse opvang al regelmatig contact met elkaar. Sinds het begin van

het project, zo'n anderhalf jaar geleden is de samenwerking geïntensiveerd.

Daoudi: “De *job shadowing* heeft geleid tot een gedeelde visie die we de resterende tijd van het project verder willen verfijnen. De onderzoekende fase is inmiddels afgerond. De volgende anderhalf jaar willen we de methodiek verder verfijnen.”

Millau beperkt zich niet tot de kinderopvang, de kleuterschool en de buitenschoolse opvang. Het is de bedoeling om de kring nog verder uit te bereiden naar andere lokale organisaties die met jonge kinderen werken.

Op het voormalige terrein van de Zusters der Kleinen bevindt zich ook een residentiële opvang voor kinderen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen. Het plan is om ook deze partner bij het project te betrekken. Ook de Huizen van het Kind zoekt aansluiting bij Millau. Deze organisatie heeft veel contact met kwetsbare gezinnen die niet altijd de weg naar de kinderopvang vinden.

“Niet elk kind gaat naar de kinderopvang”, zegt Daoudi. “Bij het creëren van een goede overgang naar de kleuterschool moeten we deze groep niet uit het oog verliezen.”

Ook andere lokale kleuterscholen en kinderdagverblijven hebben interesse in het project. Inmiddels is er een intervisiegroep opgericht waarin de ervaringen worden besproken.

“De samenwerkingen beginnen vruchten af te werpen”, zegt Flament. “Peuters en kleuters zullen dat niet snel verwoorden, maar de begeleiders hebben de indruk dat het welbevinden van de kinderen toeneemt. Ook de ouders zijn enthousiast. Zij zijn vaak erg zoekende bij een overgang. Hoe werkt het hier? Moeten we bij de poort van de kleuterschool afscheid nemen of mogen we naar binnen? Als je ouders meer duidelijkheid biedt, straalt dat op een positieve manier af op de kinderen. Ons enige doel is gelukkige kinderen die zich veilig en vertrouwd voelen.”

In Leuven maakt ook het buurtwerk deel uit van de Doorgaande Lijn

“WE WILLEN EEN WARME GEMEENSCHAP CREËREN VOOR KWETSBAIRE GEZINNEN”

Wat niet op elkaar aansluit met elkaar verbinden. Dat is de doelstelling en de naam het project Doorgaande Lijn in Leuven. In de Ridderbuurt vormt buurtwerk 't Lampeke de spil van deze werking. “Zeker voor kinderen uit kwetsbare gezinnen is het belangrijk dat alle betrokkenen samenwerken en goed met elkaar communiceren.”

Tekst Janine Meijer | Foto Bob Van Mol

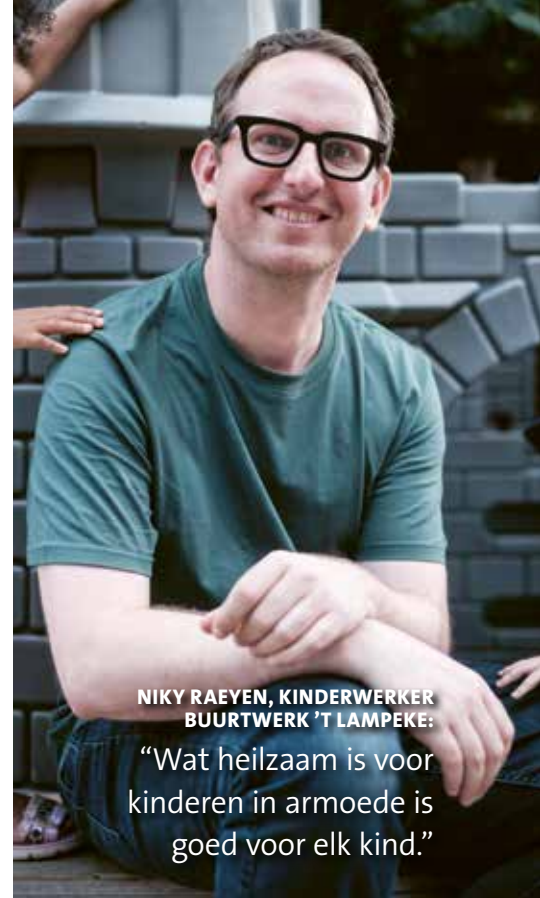
De Ridderbuurt in Leuven is van oudsher een arme wijk. Buurtwerk 't Lampeke is een belangrijke ontmoetingsplek voor kwetsbare gezinnen en maakt nu ook deel uit van de Doorgaande Lijn. “Wat de Doorgaande Lijn beoogt, doet 't Lampeke eigenlijk al lange tijd”, zegt kinderwerker **Nicky Raeyen**. Raeyen is al jarenlang in dienst van buurtwerk 't Lampeke. Vandaag is hij de spil in het project Doorgaande Lijn. “Wij hebben altijd intensief contact gehad met de Sint-Jansschool hier om de hoek. Kinderen die opgroeien in kwetsbare gezinnen hebben het vaak moeilijk op school. Ze nemen de spanningen van thuis mee naar de klas. Als de school geen ondersteuning krijgt, is de meester of juf veel tijd kwijt met het oplossen van conflicten of het bedenken van oplossingen voor praktische problemen. Goed onderwijs kan onder druk komen te staan. Dat willen

we vermijden. Goed onderwijs is een grondrecht van elk kind en een belangrijke hefboom in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting.”

INTEGRALE VISIE OP ARMOEDE UITWERKEN

Hoe bevorder je als medewerker van het buurtwerk goed onderwijs? “Medewerkers en vrijwilligers van buurtwerk 't Lampeke gaan tijdens de middagpauze naar de Sint-Jansschool om met de kinderen te spelen. Ze proberen bijvoorbeeld ruzies te voorkomen of op te lossen voor de les weer begint.”

De medewerkers van buurtwerk 't Lampeke zetelen ook in de schoolraden en begeleiden de ouders naar het oudercontact. “We willen een warme gemeen-



NIKY RAEYEN, KINDERWERKER
BUURTWERK 'T LAMPEKE:

“Wat heilzaam is voor kinderen in armoede is goed voor elk kind.”

schap voor de kwetsbare gezinnen creëren. Het is voor deze gezinnen belangrijk dat alle betrokkenen goed samenwerken en met elkaar communiceren. Dat geeft ouders rust en biedt kinderen de mentale ruimte om zich toe te leggen op het leren lezen en schrijven”, legt Raeyen uit.

De Doorgaande Lijn biedt buurtwerk 't Lampeke de mogelijkheid om de samenwerking met de Sint-Jansschool uit te breiden naar het kinderdagverblijf De Slabbertjes en de buitenschoolse opvang Kinderkuren. Het is niet de bedoeling om van het buurtwerk, de school en de kinderopvang één initiatief te maken, benadrukt Raeyen. “Wel willen we een integrale visie op armoede uitwerken en iedereen waarderen in zijn of haar expertise.”

Raeyen vormt daarbij een belangrijke schakel. Hij verdeelt zijn werkdagen over de school, de kinderopvang, de buitenschoolse opvang en het buurtwerk “Ik ben in elk van de projecten minstens één dag per week fysiek aanwezig. Op die manier vorm ik de levende rode lijn. Het helpt om dingen in beweging te zetten en de gezinnen en kinderen optimaal te ondersteunen. Het is goed om te beseffen dat dit iedereen ten goede komt. Want wat heilzaam is voor kinderen in armoede is goed voor elk kind.”

MENTALE GEZONDHEID IN CIJFERS

Hoe tevreden zijn Vlamingen met hun leven? Die vraag levert een gemiddelde score van 7,3/10 op. Een slechte mentale gezondheid speelt 3 op 10 Vlamingen dwars. Dit blijkt uit de Preventiebarometer, een onderzoek van Sciensano naar de kennis en de attitudes over preventief gezondheidsbeleid.

> Van de volwassen Vlaamse bevolking scoort **18,6%** 9 of 10 op 10 wat betreft **levenstevredenheid**. 71,7% bevindt zich in de categorie 'matige levenstevredenheid' (score 6 tot 8/10) en 9,8% in de categorie 'lage levenstevredenheid' (score minder dan 6/10).

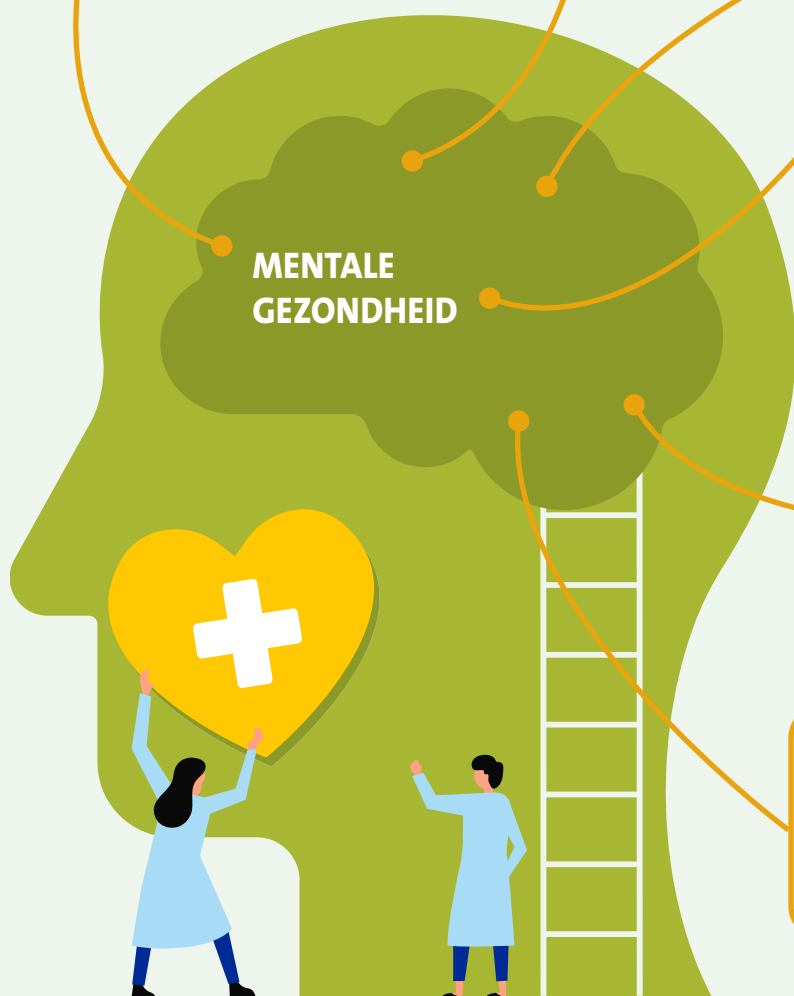
> **3 op de 10** personen melden een **slechte mentale gezondheid**. Vrouwen, de groep 18- tot 54-jarigen, lager opgeleiden en personen die aangeven moeilijk rond te komen met hun huishoudinkomen melden vaker een slechte mentale gezondheid.

> **7 op de 10** mensen die een slechte mentale gezondheid rapporteren, heeft al hulp gezocht. **Praten** met de eigen familie of de huisarts is meestal **de eerste stap**. Bij mannen en 55-plussers is de drempel om erover te praten hoger.

> **Belangrijke factoren van geestelijke gezondheid** zijn: lichamelijk gezond zijn (63,7%), familie of goede vrienden hebben om problemen mee te bespreken (56,6%) en controle over je eigen leven hebben (38,8%).

> Iets minder dan de helft van de Vlaamse bevolking (46,0%) heeft geprobeerd om de voorbije 12 maanden hun **geestelijke gezondheid** te versterken. Ongeveer 1 op de 2 Vlamingen (50,7%) heeft de intentie om dit te doen in de volgende 12 maanden.

> **92,6%** vindt een vak over **mentale gezondheid** op school **belangrijk**. 92,3% vindt het belangrijk dat de media aangemoedigd worden om boodschappen te geven die een realistisch en gezond lichaamsbeeld tonen



Iedereen Verdient Vakantie zorgt er samen met heel wat partners voor dat iedereen op vakantie kan, ook mensen in kwetsbare situaties. Toeristische partners geven vrijwillig minstens 30% korting op hun aanbod, terwijl sociale organisaties en Rap op Stapkantoren mensen toeleiden naar dat aanbod. Ook daguitstappen zitten in het aanbod. Een gegidste wandeling door Mechelen met een beklimming van de Sint-Romboutstoren bijvoorbeeld. Of een bezoek aan Technopolis waar een XXL-spelletje schaken tot de mogelijkheden behoort.

Meer weten over de doelgroep en het aanbod?
Kijk op www.iedereenverdientvakantie.be

15:23





Babytheek zet in op consuminderen van babyspullen

“ALS IK DE BABYTHEEK EERDER HAD GEKEND, DAN HAD IK MINDER SPULLEN GEKOCHT”

Waarom nieuwe babyspullen kopen als je ze kan lenen in een Babytheek?

Het verkleint de afvalberg en het is een stuk goedkoper. Inmiddels zijn er meer dan 30 Babytheeken in Vlaanderen en Brussel. De beweging breidt zich steeds verder uit.

Tekst Janine Meijer | Foto Bob Van Mol



Brahim is bijna altijd aanwezig als vrijwillige tolk. “Hij is echt een grote hulp”, aldus Fabienne.

Opgewekt stapt Dayana de ruimte van de Babytheek binnen in de Antwerpse Schermersstraat. Ze komt een relaxstoeltje voor baby's terugbrengen. Haar zoontje Devin is nu vier maanden, maar groeit enorm snel. “Hebben jullie misschien eenzelfde soort stoeltje, maar dan een maat groter?”, vraagt **Dayana** aan **Fabienne Toussein**.

Toussein is medewerker van de Gezinsbond in Antwerpen en werkt regelmatig in de Babytheek. De twee vrouwen lopen samen langs buggy's, bedjes, verzorgingskussens, draagzakken en andere babyspullen, maar vinden geen groter exemplaar. “Geen probleem”, lacht Dayana. “Ik kijk nog even rond. Misschien zie ik iets anders dat ik kan gebruiken.”

HERKENBAARHEID VERGROTEN

Vijf jaar geleden kwamen Sarah Van Riel van het Gemeenschapscentrum Elzenhof in Elsene en collega Eva van Velzen van De Transformisten op het idee om een uitleendienst voor babyspullen te starten. Van Riel: “Het viel ons op dat er vaak veel geld wordt geïnvesteerd in babyspullen die je maar kort gebruikt, omdat het kind er



van wilde maken. Ik heb heel weinig babyspullen zelf gekocht. Het bedje waar mijn zoon in slaapt, is ongeveer het enige. Ik probeer op een duurzame manier te leven. Consuminderen is een belangrijke manier om dat te bereiken. Bovendien is het een ideale wijze om iets uit te proberen. Als het bevalt en het is iets dat lang meegaat, kan je altijd nog besluiten om het zelf aan te schaffen.”

Dayana sluit aan bij het gesprek. Als Evelien de groene Quinny buggy niet meer nodig heeft, wil zij die graag lenen. Medewerker Fabienne Toussein kijkt in de computer of niemand de buggy heeft gereserveerd. Dayana heeft geluk. “Ik heb exact dezelfde buggy gekocht”, vertelt Dayana. “Nu wil ik mijn eigen exemplaar verkopen en de groene versie gaan lenen. Dat is een stuk goedkoper. Het is jammer dat ik de Babytheek niet eerder heb leren kennen. Dan had ik veel minder spullen gekocht.”

Vlak voor sluitingstijd wandelen twee mannen de Babytheek binnen. De vrouw van één van de twee mannen moet over enkele dagen bevallen en het gezin heeft nog geen babyspullen. De mannen spreken geen Nederlands en de communicatie verloopt moeizaam.

Gelukkig is **Brahim Salik** aanwezig. Hij spreekt Arabisch en kan als tolk fungeren. De Babytheek in Antwerpen is twee keer per week open en vrijwilliger Salik is bijna altijd samen met zijn dochter Noor aanwezig om te vertalen als dat nodig is. “Brahim is echt een grote hulp”, zegt Toussein. Naast Brahim zijn er nog vrijwilligers die de Babytheek openhouden, volgens een wisselende beurtrol in overleg met Toussein.

Volgens Sarah Van Riel krijgen De Transformisten regelmatig nieuwe aanvragen voor begeleiding bij de opening van een nieuwe Babytheek vestiging. “De beweging breidt zich steeds verder uit. Dat is hoopvol nieuws voor de toekomst van onze planeet.”

» *Hoe kan sociaal werk een rol spelen in rechtvaardige duurzaamheid? In het kader van #sterksociaalwerk brengen Weliswaar, Sociaal.Net en SAM, steunpunt Mens en Samenleving inspirerende praktijken in beeld.*

snel uitgroeit. Het plan ontstond om een bibliotheek voor babyspullen op te richten. Na enkele maanden moest het project een ledenstop aankondigen, omdat het enthousiasme zo groot was.”

Het project van de Babytheek sluit helemaal aan bij het gedachtegoed van De Transformisten. Deze organisatie streeft naar een maatschappij waar iedereen op een goede en kwaliteitsvolle manier kan leven binnen de grenzen van de draagkracht van de mens en onze planeet.

Het idee van een uitleendienst voor babyspullen werd door De Transformisten verder uitgewerkt. Inmiddels tellen Vlaanderen en Brussel meer dan dertig Babytheeken. Wie een Babytheek wil starten, kan bij De Transformisten advies en ondersteuning krijgen.

“We willen het concept van de Babytheek bewaken om de herkenbaarheid als merk te vergroten”, legt Van Riel uit. Ze werkt nog steeds in het Gemeenschapscentrum in Elsene en ondersteunt daarnaast de werking van de 30 Babytheeken als medewerker van De Transformisten.

“We werken met een lidmaatschap dat 30 euro per jaar kost. Wie recht heeft op een sociaal tarief betaalt vijf euro per jaar. Voor dit bedrag mag je ongeveer vier tot vijf spullen lenen gedurende een periode van zes maanden. Je kan online bekijken wat de Babytheek aanbiedt en een reservering plaatsen. Je kan ook altijd fysiek langskomen tijdens de openingsuren.”

De belangrijkste pijler van de Babytheek is het ecologische gedachtegoed. Van Riel: “We moeten minder gaan consumeren om de afvalberg te verkleinen. Dit kan je bereiken door meer in te zetten op gedeeld gebruik in plaats van persoonlijk bezit. De tweede pijler is dat babyspullen voor iedereen toegankelijk moeten zijn. Het moet een financieel aantrekkelijke dienstverlening zijn die bereikbaar is voor een breed publiek.”

De meeste leden die van een sociaal tarief genieten, vinden de weg naar de Babytheek via lokale partners zoals het consultatiebureau, het OCMW, Kind en Gezin of de Huizen van het kind. “Maar vereng de Babytheek niet tot een armoedeproject”, benadrukt Van Riel. “De Babytheek is niet in één hokje te stoppen. De bezoekers hebben verschillende achtergronden. Het gaat zeker niet alleen om kwetsbare gezinnen. Veel bezoekers willen duurzamer leven.”

DUURZAAM LEVEN

Inmiddels is ook **Evelien** de Babytheek in Antwerpen binnengestapt. Ze komt een groene Quinny buggy en een draagdoek terugbrengen. “Mijn zoontje is nu tien maanden en we gebruiken de buggy nog weinig. De draagdoek zat minder comfortabel dan gehoopt. Ik houd niet van een huis vol spullen. Ik ben blij dat ik de buggy kan teruggeven.”

Evelien hoorde van het project via haar moeder. “Ik wist meteen dat ik hier gebruik

Als ervaringsdeskundige aan de slag bij inloopcentrum Compagnie & Co

“VROEGER WAS IK TUIG OP DE FIETS. VANDAAG BEN IK OPVOEDER OP DE STEP”

Compagnie & Co in Lommel is een vereniging waar armen het woord nemen. Er is een inloopcentrum in Lommel. Mensen kunnen er kleren wassen en drogen, iets eten, een kopje koffie drinken, een babbeltje slaan. Er worden dagelijks gezelschapsspelletjes gespeeld, en soms worden activiteiten en uitstappen georganiseerd. Coördinator Paula en coach Rafa leiden er alles in goede banen.

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Foto Bob Van Mol

“Iedereen is hier welkom”, steekt **Rafa** van wal. “Je hoeft hier geen papieren of geschiedenis voor te leggen, zoals bij veel hulpverleningsinstanties wel het geval is. Je vertelt enkel wat je kwijt wil, en wanneer je dat wil. Als je hier enkel komt voor een kom soep en wat gezelschap: ook prima. Na een tijdje weten de gasten dat ze ons kunnen vertrouwen, en vertellen ze alsnog waar ze mee zitten of waar ze hulp bij kunnen gebruiken.”

Rafa is zelf in armoede opgegroeid. “Mijn vader had een alcoholprobleem en was agressief tegen mijn moeder. Mijn ouders scheidden toen ik zes was. Dat maakte dat ik al heel jong de vaderrol op mij nam. We waren soms alleen thuis omdat mama de eindjes aan elkaar probeerde te knopen door verschillende jobs te doen. Ik moest dan op mijn jongere broer letten. Door die voorsprong vond ik moeilijk aansluiting bij kinderen van mijn eigen leeftijd. Oudere kinderen hadden niet altijd een goeie invloed op mij. Vaak nam ik het ook op

voor jongere kinderen die gepest werden, waardoor ik ook mee gepest werd.”

“Onrecht kon ik niet verdragen, maar zo kwam ik vaak zelf in de problemen. Ik kreeg psychische problemen: altijd had ik het gevoel dat ik niet goed genoeg was, ook al deed ik echt mijn best. Rond mijn zestien wilde ik liever opvoeder worden in plaats van lasser. Maar mijn psychiater dacht dat ik mezelf wat overschatte. Na een aantal beroepsverkennde stages in voorzieningen voor personen met een handicap voelde ik dat mijn roeping toch in de bestrijding van kansarmoede lag. Rond mijn 25 ben ik gestart met een opleiding jeugd- en gehandicaptenzorg, om even later over te schakelen naar de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede. Die heb ik succesvol afgewerkt.”

“Voor ervaringsdeskundigen waren er niet veel vacatures, dus besloot ik toch nog de opleiding opvoeder aan te vatten. Ik wilde koste wat kost bewijzen dat ik het kon”,

“Iedereen heeft een talent. Het is aan ons om het vast te pakken.”

vertelt Rafa strijdvaardig. “Zo ben ik twee jaar geleden bij Compagnie & Co terechtgekomen. Eigenlijk nam Paula maximum twee stagiairs tegelijk aan, maar ze besloot toch om mij er nog bij te nemen omdat ik met een andere invalshoek werkte en al wat ouder was dan de rest.”

TALENT VASTPAKKEN

“Ik vind diversiteit in mijn team belangrijk”, bevestigt **Paula**. “Dus als er een buitenbeentje binnenwaait, dan heb ik die er graag bij.” Tijdens zijn stage groeide Rafa al snel door naar rechterhand van Paula. Hij studeerde af als opvoeder en nadat Compagnie & Co erkend werd als vereniging waar armen het woord nemen, kon hij er betaald



RAFA, ERVARINGSDESKUNDIGE EN COACH BIJ COMPAGNIE & CO:

“Als het traject van mensen die nu bij ons binnenkomen korter duurt dan dat van mij, zijn al mijn ervaringen niet voor niets geweest.”

Wat moet een nieuwe vrijwilliger weten of kunnen volgens coach Rafa? “We vertrekken altijd vanuit hun eigen kracht”, zegt Rafa. “Wat kan je goed, wat doe je graag? Kook je graag, wil je een spel spelen met de mensen die hier binnenkomen?” “Iedereen heeft een talent”, vult Paula aan. “Het is aan ons om dat vast te pakken.”

DROMEN VAN EEN INCLUSIEVE SAMENLEVING

“Een warme, inclusieve samenleving is mijn droom”, aldus Rafa. “Vroeger zorgden we voor de hele stam, nu is het ieder voor zich. We wonen nu wel allemaal in een mooi huis, en zijn misschien jaloers op wat een ander heeft. Waar is ondertussen de menselijke warmte gebleven? De missie en visie van Compagnie & Co is tegelijk ook mijn persoonlijke visie. Compagnie & Co is niet alleen mijn werk, maar ook mijn tweede thuis. Hier kan ik zijn wie ik ben, met mijn kwaliteiten, maar ook met mijn gebreken. Mensen die me kennen van vroeger, hebben vooroordelen. Maar in mijn professioneel netwerk ben ik gewoon Rafa, en ben ik goed zoals ik ben.”

“Onze kracht is dat we ons kwetsbaar mogen en durven opstellen”, bevestigt Paula. “Het vraagt moed om dat te kunnen doen. Voor ons is dat echt belangrijk, omdat ik zie dat we zo dingen bereiken met onze mensen. Op die manier vinden mensen weer aansluiting, en een opstapje van waaruit ze opnieuw kunnen groeien in de maatschappij.”

“Wat ik zelf miste in mijn leven gebruik ik als basis van mijn werk”, besluit Rafa. “Ik probeer de hulp te zijn die ik toen zelf nodig had. Voor de Rafa’s die bij ons aankloppen, hoop ik dat hun traject korter duurt dan de 20 jaar die ik nodig had. Dan zijn mijn ervaringen niet voor niets geweest.”

aan de slag. “Dat was het moment waar ik 20 jaar naartoe gewerkt had”, aldus een fiere Rafa. “Ik ben heel blij met de kansen die ik van Paula kreeg. Eindelijk was er nog iemand die in me geloofde, naast mijn moeder. Dat ik mijn doel behaalde terwijl er zo weinig mensen

iets in mij zagen, maakt het voor mij nog waardevoller. Veel mensen staan op hun 20 al waar ik pas op mijn 40 sta. Maar ik ben er tóch geraakt. Dat geef ik mee aan de mensen met wie ik werk: kijk waar je vandaan komt, en hoe waardevol de weg is die je al hebt afgelegd.”



“Mijn hoofddoel is de bekendheid van het CAW vergroten”

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Foto Stephan Vanfleteren

“De doorsnee politicus weet niet exact wat het CAW allemaal doet. We zijn er voor mensen in een kwetsbaar moment en hebben een brede waaier aan diverse opdrachten.”

De meeste mensen zullen Wouter Torfs kennen van de gelijknamige winkelketen, maar sinds vorig jaar is hij voorzitter van de CAW Groep. Het woord carrièreswitch vindt hij zelf te zwaar voor deze overstap, maar hij vond deze job een mooie invulling van vrijwilligerswerk na zijn pensioen.

“Ik heb het bij Torfs nooit onder stoelen of banken gestoken dat maatschappelijke verantwoordelijkheid en een sociale inslag voor mij belangrijk zijn. Dat ik daarbij de openbaarheid niet schuwde en die visie ook communiceerde, zal er waarschijnlijk mee voor gezorgd hebben dat de CAW Groep mij vroeg voor deze functie”, vertelt **Wouter Torfs**.

Een overstap van de profitsector naar de non-profit lijkt nochtans niet zo evident. “Het is zeker een andere cultuur. Er wordt hier veel overlegd”, legt Wouter uit. “Er is meer participatie en betrokkenheid, waardoor het soms wat langer duurt. Maar dat heeft ook voordelen. Beslissingen worden vaker gedragen van onderuit. De context is in ieder geval anders. In de privésector moet je geen rekening houden

met een toezichthoudende overheid die ook rapporteringen vraagt voor je kan rekenen op subsidies. Je hoeft in de privé ook geen parlementaire vragen te beantwoorden. In zo'n complexe context is het logisch dat er meer dialoog nodig is.”

“Ik vraag me dan na een hele dag vergaderen wel eens af of ik daarvoor gekozen heb. *(lacht)* Maar als ik met medewerkers en cliënten praat, weet ik: daarvoor doe ik het, het is de moeite waard. Het is een mooie organisatie, en mensen doen hun werk met hart en ziel. CAW is te onbekend, en ze zijn te bescheiden naar mijn mening. Mijn doel is het CAW bekender te maken. Want elke mens moet er terecht kunnen op een kwetsbaar moment, niet alleen kwetsbare mensen.”

» Lees op weliswaar.be verder over het memorandum waarmee het CAW naar de regering stapte, over hoe Wouter Torfs de thuislozenopvang leerde kennen en over het belang van succesverhalen.



Wat zijn de grootste uitdagingen voor de welzijnszorg?
Hoe ziet de toekomst eruit?
Denkers uit binnen- en buitenland leggen hun visie voor.

Marli Huijer pleit ervoor om ons levenseinde betekenis te geven

“ER ZIJN GEEN GRENZEN AAN ONZE PERSOONLIJKE GROEI”

We zijn welvarend en leven langer dan ooit tevoren, maar aan sterven hebben we een broertje dood. Onterecht. Net door ons sterven te accepteren zouden we een beter leven kunnen leiden, zegt de Nederlandse filosofe Marli Huijer. Ze pleit voor een praktijk van solidariteit over generaties heen.

Tekst Harold Polis | Foto Jan Locus

Hoe willen we sterven? En wat is voor ons het juiste moment om van het leven afscheid te nemen? Over die vragen heeft de Nederlandse filosofe Marli Huijer een prikkelend essay geschreven, *De toekomst van het sterven*. Huijer is emeritus hoogleraar publieksfilosofie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en voormalig medicus.

U hebt het in uw boek over ‘het rechthoekige leven’. We willen heel oud worden, maar niet meer lijden.

Marli Huijer: “Het rechthoekige leven is een ideaal dat zo oud is als de mens zelf. Je wil helemaal niet weg uit dit leven. En als het moet, dan liefst snel aan het einde, en niet aan het begin of met veel klachten. Dat ideaal is sinds het midden van de twintigste eeuw steeds meer werkelijkheid geworden. We zijn steeds langer gaan leven en takelen langer af. Het ideaal van het rechthoekige leven contrasteert dus met de werkelijkheid, waarin iedereen op

“Hoe kan ik er zelf aan bijdragen dat het sociale weefsel tussen oud en jong in stand blijft?”

het eind zo’n tien à vijftien jaar aan het wegsterven is.”

OP ZOEK NAAR MEER BETEKENIS

We hebben als samenleving heel lang en intens aan de verlenging van het leven gewerkt.

“Er is geen democratisch debat geweest over wat we ervan vonden dat we steeds meer leven erbij kregen. Er is ook nooit iemand die geklaagd heeft. In het eerste coronajaar is er een aantal maanden afgegaan van die gemiddelde levensverwachting. Dat veroorzaakte best wat

paniek. Er zit een enorme discrepantie tussen die toegenomen levensverwachting en het feit dat we er in ons denken geen aandacht aan besteden.”

De getuigenissen van ouderen die zich eenzaam en verlaten voelen zijn legio. Mensen voelen zich achtergelaten en lijden eraan dat ze niet meer meetellen.

“Enerzijds hebben we de levensverwachting opgerekt en anderzijds hebben we een pensioenstelsel opgetuigd waar je vanaf 67 uit de werksfeer wordt gezet. Het oorspronkelijke idee was dat je nog vijf jaar leefde en voor je stierf alles zou doen wat je nog niet gedaan had. Dat strookt niet meer met de werkelijkheid. Mensen hebben soms nog decennia voor zich, terwijl ze hun maatschappelijke status kwijt zijn, of ze nu bakker zijn of hoogleraar.”

“De meeste tachtigplussers in Nederland voelt zich eenzaam. In Nederland is het



FILOSOFE MARLI HUIJTER:

“Het gaat erom dat je je een onderdeel van een netwerk en een geschiedenis voelt. Dat is voor mij belangrijker dan een jaartje meer of minder leven.”

nu al zover dat ouderenzorg niet gegarandeerd kan worden. Je kan wel roepen dat we alles moeten investeren in de verlenging van de gemiddelde levensduur. Als je echter geen zorg en geen sociaal netwerk kan garanderen, zit je wel met een wrange tegenstelling. Helaas brengen veel ouderen die enorme hoeveelheid extra jaren vaak betekenisloos door.”

U schrijft dat we met zijn allen in een ethische discussie zijn terechtgekomen over het goede leven en het goede einde.

“De discussie is zeker ethisch, maar ook sociaal en politiek. Hoelang kun je doorgaan met het oprekken van het leven van mensen? Wat doe je mensen misschien wel aan? Is dit werkelijk wat mensen willen? Is dit het goeie leven dat de samenleving moet nastreven?”

OVER GENERATIES HEEN

U pleit voor een toenadering van generaties, voor een samenleven over generaties heen. Mensen moeten volgens u tijdens hun actieve leven zelf dat einde wat meer in het oog houden.

“Als je een samenleving ziet als een optelsom van individuen, dan heb je eigenlijk geen samenleving. Mensen zijn op alle fronten afhankelijk van mekaar. Het besef van die afhankelijkheid zou een reden moeten zijn om na te denken over de organisatie ervan. Ik ben 68. Als ik me realiseer dat ik de laatste levensfase ingaan en nood zal hebben aan sociale contacten, dan is het belangrijk dat ik investeer in mijn netwerk. Wat gebeurt er in mijn buurt en hoe kan ik in mijn buurt betekenisvol zijn? Het einde van je werkende

leven hoeft niet tot gevolg te hebben dat je leven betekenisloos wordt. Je kan de wereld rondreizen en van het ene hedonistische plezier naar het andere rennen, maar ooit komt het moment dat je afhankelijk wordt van anderen.”

“Hoe moet een samenleving voor ouderen zorgen? Je moet je ook afvragen welke rol je zelf speelt. Hoe kan ik eraan bijdragen dat het sociale weefsel tussen oud en jong in stand blijft? De slechtst mogelijke oplossing zijn grijze dorpen vol ouderen versus de Randstad vol hippe jongeren die geen idee hebben wat lijden en sterven inhoudt. Die jongeren hebben er belang bij dat het sociale weefsel bestaat, anders zullen ze zelf nooit leren omgaan met het einde van het leven.”

U pleit eigenlijk voor limieten in een tijd dat velen blijven dromen van onsterfelijkheid.

“Er zijn wel degelijk grenzen aan de levensduur. Er zijn ook grenzen aan de groei en aan de druk die we op de aarde leggen. Het lijkt me geen goed idee dat mensen niet meer dood zouden gaan. We zouden als haringen in een ton moeten leven. *(lacht)*”

“Er zitten uiteraard geen grenzen aan de groei die je als mens doormaakt. Je kan op allerlei manieren blijven groeien en je betekenis veranderen, meer betekenen voor je familie en je vrienden. Dit is geen competitie. Het gaat erom dat je je een onderdeel van een netwerk en een geschiedenis voelt. Dat is voor mij belangrijker dan een jaartje meer of minder leven.”

» Marli Huijter, *De toekomst van het sterven*, Pluim, 2022, 151 p. ISBN 9789493256842

» Lees het volledige interview met Marli Huijter op weliswaar.be

HET BELOOFDE LAND

Voor het eerst bezocht ik afgelopen zomer New York, meer bepaald Manhattan. Dat iconische eiland staat een beetje los van de Verenigde Staten. Manhattan telt een grote concentratie rijke mensen en lijkt Europees. Omwille van de hitte en het vele wandelen hadden we onze dochter van drie thuis gelaten. Met die keuze pasten we helemaal in de omgeving: Manhattan is een plek voor eenlingen en mensen die voor hun werk leven.

Op een heldere en broeierig hete zaterdagavond ontmoetten we bevriende expats in hun appartement op de 36e verdieping van een appartementsgebouw tegenover de Empire State Building. De jonge dertigers woonden er met hun twee schattige kinderen in de wolken. Volgens hen waren er nog drie andere gezinnen met jonge kinderen in het gebouw. Drie. In het kinderloze Manhattan was het me al opgevallen dat de schaarse babywagens vooral door nanny's werden voortgeduwd. Dat beeld werd bevestigd door de expatmama op de 36e verdieping: zij bleef thuis voor de kinderen omdat de opvang te duur was. Onbetaalbaar zeg maar. En dan moest ons gesprek over de schoolkeuze nog beginnen. Bij de privé-scholen paste alleen de overtreffende trap van onbetaalbaar. Het publieke onderwijs stond slecht aangeschreven.

Naarmate we ons de dagen nadien verder van het midden van Manhattan begaven, hoorden we meer Spaans en nam het aantal gezinnen met kinderen toe. Het was overduidelijk dat ze niet met een Porsche reden. Het gemiddelde gezin in New York heeft in 2023 ruim 100.000 dollar nodig om te kunnen leven. Hoe redden al die mensen rondom ons het dan? Simpel. Ruim de helft kwam gewoon niet rond. En 23% van de stedelingen onder de 18 jaar zat in de armoede.

Op de terugvlucht naar Brussel kon ik de slaap niet vatten en besloot ik naar *The Whale* te kijken, de film waarvoor hoofdrolspeler Brendan Fraser dit jaar de Oscar voor beste acteur kreeg.



Het verhaal gaat over een man die lijdt aan morbide obesitas en in zijn laatste levensdagen het contact met zijn dochter probeert te herstellen. De meest choquerende scène is die waarin de obese vader weigert om naar het ziekenhuis te gaan. Zonder verzekering is medische hulp financiële zelfmoord in Amerika. Hij wil dat zijn dochter zijn spaargeld krijgt. En dus kiest hij ervoor thuis te sterven.

Het leven in Manhattan is uitdagender en hipper, met waanzinnig knappe musea en ontelbare fotogenieke plekken. Net zoals Amerika een land van ongekende mogelijkheden blijft. Jammer genoeg voor hen hebben zij niet wat wij hebben. Een huisarts die je altijd mag bellen. Kinderopvang. De school die naar verhouding weinig kost. Het ziekenhuis waar je wordt geholpen zonder dat je spaarrekening wordt geplunderd. Ons zorgsysteem maakt het leven menselijker. Landen in Zaventem is nooit een straf.

Harold Polis

**B**

Aangrijpend relaas van een moeder die haar vierjarige zoon verliest. Journaliste Nynke Sietsma schrijft over haar verdriet en de fysieke pijn die de dood van haar zoon teweegbracht. Een troostende stroom gedachten.

» Nynke Sytsma, B, Nijgh & Van Ditmar, 2023, 250 p., ISBN 9789038813103, € 24,99

GELUKKIGE DAGEN

Deze roman geeft een schrijnend en ontroerend beeld van de binnenwereld van een vrouw die al jong lijdt aan dementie. Het is ook een bijzondere boek over de betekenis van vriendschap. Waar vind je houvast terwijl je langzaam onomkeerbaar verdwijnt?

» Renée van Marissing, *Gelukkige dagen*, Querido, 2023, 250 p., ISBN 9789021477800, € 23,99



LEVEN TOEVOEGEN AAN DE DAGEN

Aansprekende en ontroerende patiëntverhalen verteld door een longarts. Hij gaat in op slechtnieuwsgesprekken, palliatieve zorg, de rol van zorgmedewerkers, de betekenis van de naaste omgeving en de schoonheid van een goed sterfbed.

» Els Quagebeur & Sander de Hosson, *Leven toevoegen aan de dagen. Van slechtnieuwsgesprek tot laatste adem en rouw – hoe een stervensproces verloopt*, De Arbeiderspers, 2023, 250 p., ISBN 9789029546454, € 21,99

ZIEN IN HET DONKER

Een prachtig literair debuut over de ontregelende ervaring van verlies en de weg terugvinden naar het leven. De auteur heeft het boek geschreven dat zij zelf had willen lezen nadat haar moeder was overleden.

» Babet te Winkel, *Zien in het donker. Een nieuwe taal voor rouw*, Atlas, 2023, 256p., ISBN 9789045049649, € 22,99



ZORGEN VOOR JE OUDER MET DEMENTIE... EN VOOR JEZELF

Dit boek beschrijft niet alleen het verdriet, de boosheid en de machteloosheid, maar geeft ook zeer praktische tips die je zullen helpen. Als er één les is, is het deze: er is geen perfecte manier om voor iemand met dementie te zorgen.

» Brent Forester & Thomas Harrison, *Zorgen voor je ouder met dementie... en voor jezelf*, Boom, 2023, 264 p., ISBN 9789024456079, € 27,95

OVER LEVEN MET CHRONISCHE PIJN

De auteur toont dat er veel wetenschappelijk onderbouwde opties zijn om het leven met chronische pijn beter, gemakkelijker en waardevoller te maken. Zo geeft ze je eenvoudige en praktisch toepasbare handvatten om weer de touwtjes in eigen handen te nemen.

» Anna Raymann, *Over leven met chronische pijn*, Kosmos, Kosmos, 2023, 192 p., ISBN 9789043931236, € 17,5



Welzijns- en gezondheidsmagazine voor Vlaanderen uitgegeven door de Vlaamse overheid – Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Jaargang 29 - nummer 4
Editie september - oktober 2023

Redactie: Liesbeth Van Braeckel

Eindredactie: Harold Polis

Medewerkers: Janine Meijer, Lise Collin

Tekeningen:
Pieter Van Eenoghe

Fotografie: Jan Locus, Bob Van Mol,
Stephan Vanfleteren

Verantwoordelijke uitgever:
Karine Moykens, secretaris-generaal
Koning Albert II-laan 35, bus 30, 1030 Brussel

Redactiebegeleiding en lay-out:
artoos group

Druk en distributie: artoos group

Oplage: 14.725 ex

Gratis abonnementen, adreswijzigingen, annuleringen: weliswaar@artoosgroup.eu. Bij adreswijziging oud én nieuw adres en abonneenummer vermelden.

Redactie: redactie@weliswaar.be
Vlaamse overheid – Departement VWG
Weliswaar
Koning Albert II-laan 35, bus 30, 1030 Brussel

Wil je een kort bericht plaatsen?
info@weliswaar.be

Weliswaar kan geen lezersbrieven opnemen. Je reactie is altijd welkom op het redactieadres of info@weliswaar.be en facebook.com/weliswaar



Weliswaar wordt gedrukt op milieuvriendelijk papier.



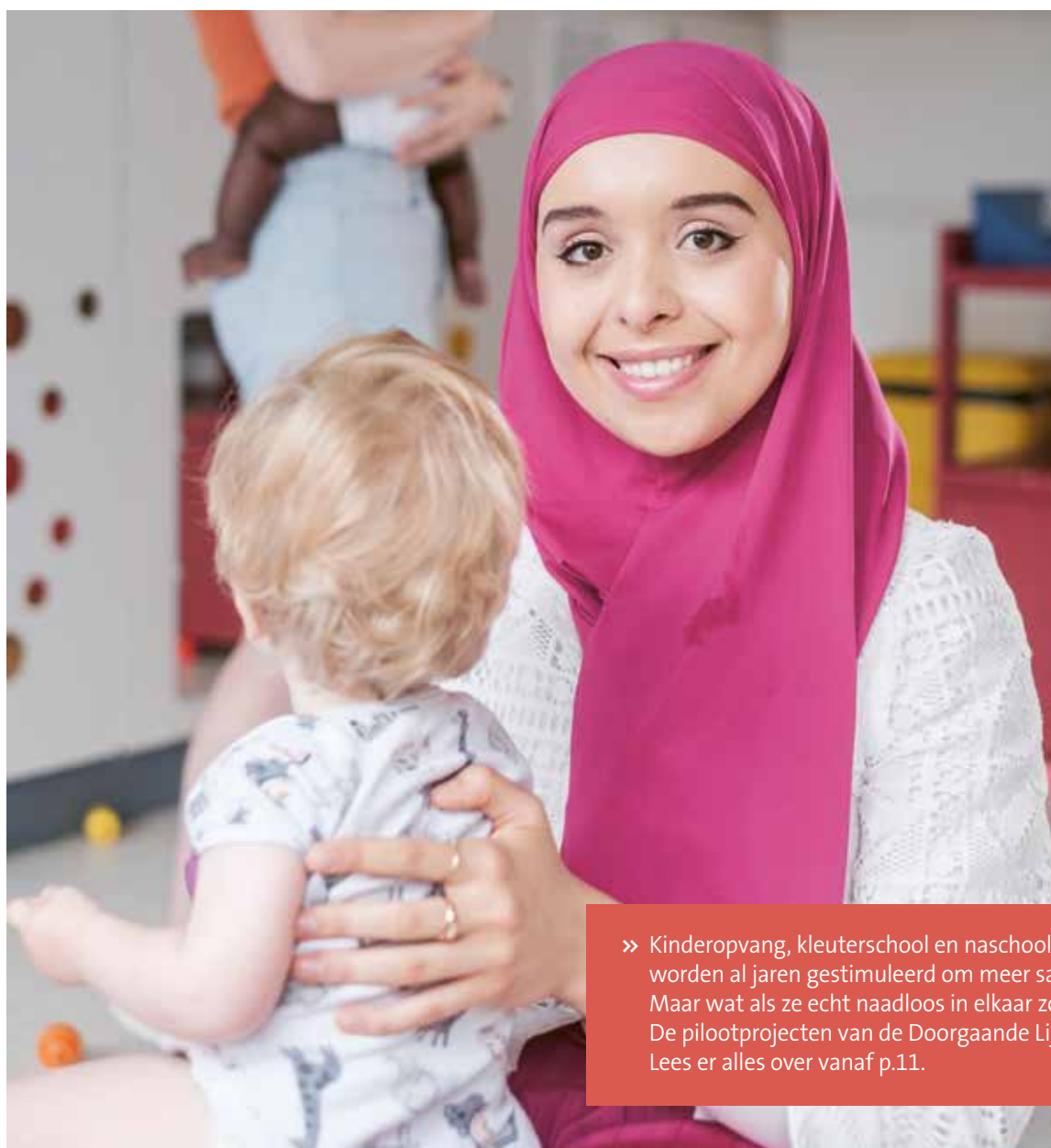
WIW 165.23 JG29/nr.4

ISSN 1371-9092

Afgiftekantoor Antwerpen X
artoos group
Oudestraat 19, 1910 Kampenhout

TIJDSCHRIFT

Weliswaar, welzijns- en gezondheidsmagazine
verschijnt vijfmaal per jaar
(februari, april, juni, september, november)
Machtigingsnummer 2386570
Erkenningsnummer P3A8091



» Kinderopvang, kleuterschool en naschoolse opvang worden al jaren gestimuleerd om meer samen te werken. Maar wat als ze echt naadloos in elkaar zouden overgaan? De pilotprojecten van de Doorgaande Lijn zoeken het uit. Lees er alles over vanaf p.11.